

KONU ANADOLU'DA YAŞAMIŞ ANTİK FİLOZOFLAR - MÖ 6. YÜZYIL-MS 2. YÜZYIL FELSEFESİNİN AYIRICI NİTELİKLERİ

MİLET ANTİK KENTİ (AYDIN-DİDİM)

Anadolu toprakları felsefenin ve felsefi bilgiye dayanan bilgeliğin de kaynağını bulduğu topraklardır. Felsefenin babası sayılan Thales, bugün Aydın/Didim sınırları içinde kalan Milet'te yaşamış ve burada felsefe geleneğini başlatmıştır. Evrenin ilk nedeni (arkhe) sorusuna mitoslardan bağımsız cevap vererek arkhenin su olduğunu söylemiştir. Milet'li filozoflardan Anaksimandros, matematik, astronomi, haritacılık ve doğa gibi konularda çalışmalar yapmıştır. Anaksimenes ise astronomi alanında çalışmalar yapmıştır. Güneş ve Ay tutulmaları hakkında doğru bilgiler vermiştir. Anaksagoras Ege kıyılarında bugün İzmir Urla olarak geçen bölgede Klazomania'da yaşamıştır. Felsefe tarihinde varlıkların temeline yönelik "NOUS"(akıl, zihin, ilke) kavramıyla ön plana çıkmıştır. Ksenofanes Kolophon'da (İzmir/Değirmendere) doğmuştur. Çoktanrıcılık anlayışını eleştiren fikirleriyle ön plana çıkmıştır. Herakleitos İzmir - Efes- Selçuk'ta yaşamıştır. Varlıklar üzerine 'oluş' düşüncesiyle ön plana çıkmıştır. Epiktetos Hierapolis'te bugün Denizli, Pamukkale sınırları içinde doğmuştur. Stoa felsefesinin temsilcilerindendir. Diogenes Sinope'de (Sinop) doğmuştur. Kinik felsefe öğretisini yansıtır. Kinik felsefesine uygun bir yaşam sürmek için bir fıçının içinde yaşamıştır. Lukianos, Adıyaman/Samsat'ta doğmuştur. Kiniklerin düşüncelerini ve inanışlarını eleştirmiştir. Aristoteles, yaşamının bir kısmını Assos'ta (Çanakkale/Ayvacık) geçirip burada felsefi çalışmalar yaptığı için Anadolu'da yaşayan filozoflar arasında sayılmıştır. İlk felsefe tarihçisi olarak

da bilinir. Kleanthes, Çanakkale Ayvacık'ta doğmuştur. Atina'ya geldikten sonra Zenon ile karşılaşmış ve büyük bir çabayla felsefeye sarılıp onunla aynı görüşleri benimsemiştir.

MÖ 6. – MS 2. yüzyıl felsefesinde farklı felsefi problemler ele alınmıştır. Bunlar:

Doğa Felsefesi,

İnsan Felsefesi,

Sistematik Felsefedir.

Mitolojik açıklamalardan sıyrılmaya çalışan doğa filozofları, belirli bir neden-sonuç ilişkisi içinde akılsal açıklamalar geliştirmiştir. İlk neden(arkhe) Thales'te su, Anaksimandros'ta apeiron, Anaksimenes'te hava, Empedokles'te toprak, su, hava, ateş, Demokritos'ta atomdur. MÖ 6. yüzyıl-MS 2. yüzyıl felsefesinde ele alınan değişim probleminde Lao Tse'da "Tao" her şeyin adsız kaynağıdır. "Tao" evrenin yolu, yasaların yasası, ölçülerin ölçüsüdür." derken Herakleitos "değişmeyen tek şey değişimin kendisidir" fikrindedir. Parmenides ise duyuların yanıltıcı olduğundan söz ederek değişimi reddeder ve "varlık vardır, yokluk yoktur" diyerek görüşlerini dile getirir.

SORULAR

1- MÖ 6. Yüzyıl ile birlikte doğa filozofları varlığı, evreni yaptıkları gözlemlere dayanan, mitolojik unsurlar içermeyen bazı ilkeler ile açıklamaya çalışmışlardır. Örneğin Thales evreni açıklamaya çalışırken her şeyin temelinde 'su' olduğunu düşünmüştür. Anaksimenes ise 'hava'nın yoğunlaşması ya da seyrekleşmesi sonucu varlıkların oluştuğunu ileri sürmüştür. Benzer şekilde Anaksimandros ilk nedeni 'apeiron', Demokritos ise 'atom' ile açıklamaya çalışmıştır.

Bu parçada sözü edilen filozofların ilgilendikleri problem aşağıdaki kavramlardan hangisi ile ifade edilir?

- A) İdea B) Logos C) Arkhe
D) Oluş E) Değişim

Cevap: C

2- Felsefenin ortaya çıktığı ilk dönemde filozoflar varlığın ana maddesini aramış ve verdikleri cevaplarda doğayı temel almışlardır. Filozoflar varlığın bu "ilk neden"ini arkhe olarak isimlendirmiştir.

Buna göre aşağıdaki filozoflardan hangisi, varlığın arkhesini toprak, su, hava ve ateş olmak üzere dört unsur ile açıklamıştır?

- A) Parmenides B) Empedokles C) Anaksagoras
D) Thales E) Demokritos

Cevap: B

3- Thales, Milet (Aydın)'te yaşamıştır. Felsefe alanında, evreni açıklarken tüm varlıkların "su"dan oluştuğunu savunmuştur. Milet okulu kurmuştur. Felsefenin yanı sıra matematik, astronomi alanında çalışmaları vardır.

Herakleitos, Efes (İzmir)'te yaşamıştır. Evrenin ilk ilkesi olarak "ateş"i ileri sürmüştür. Değişim ile ilgili düşünceleriyle çağların ötesine geçen bir etki bırakmıştır.

Buna göre aşağıdakilerden hangisi Thales ve Herakleitos için söylenebilecek ortak bir yargı değildir?

- A) Anadolu'da yaşamış filozoflardır.
B) Değişim ile ilgili düşünceye sahiptirler.
C) Varlığın mahiyeti problemine cevap aramışlardır.
D) Evrenin ilk ilkesini açıklarken doğadaki varlıklara başvurmuşlardır.
E) Doğayı gözlemlmeleri felsefelerini oluşturmada etkili olmuştur.

Cevap: B